

KLUB PRAVNIKA GRADA ZAGREBA

120. TRIBINA 22. veljače 2007.

SUCI I ODVJETNICI - ODGOVORNOST ZA STANJE U PRAVOSUĐU

J. Barbić: Kolegice i kolege, pozdravljam vas na 120. tribini Kluba pravnika grada Zagreba i Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u prepunoj dvorani, što nam je vrlo drago. Žao mi je što mnogi od vas moraju stajati, ali nemamo druge tehničke mogućnosti s obzirom na to da se ovdje sve snima i, nakon autorizacije ispisa onoga što je rečeno, objavljuje. Zato moramo ostati u ovoj dvorani, jer su tu za to najbolji uvjeti. Objavljujem i da je izašao Godišnjak, sada već peti, s biltenima o devet prošlogodišnjih tribina kojeg možete uzeti zajedno s biltenom s prošlomjesečne tribine.

Danas najavljujem dvije stvari. Prvo, to je 120. tribina, dakle u neku ruku tribina okruglog broja. Drugo, danas su ovdje suci i odvjetnici a među njima je i naš dragi kolega odvjetnik dr. Dragutin Sikirić koji upravo slavi 83. rođendan pa vas pozivam da pljeskom nazdravite njegovom jubileju. Sada nekoliko riječi o današnjoj temi.

O pravosuđu smo već više puta ovdje govorili i siguran sam da ćemo to i ponovno činiti. Danas ćemo se usredotočiti na dva važna činitelja i pravosudnom sustavu i na ulogu što je u tome imaju. Izuzetno je važno kako u ostvarivanju pravnog sustava djeluju suci i odvjetnici – oni koji se nalaze s jedne i druge strane sudačkog stola. Danas želimo razgovarati o tome što ta dva dijela naše pravničke populacije i pravosudnog sustava mogu učiniti i kako pridonijeti da se sadašnje stanje u pravosuđu popravi pa da bude onakvo kakvo želimo da bude.

Sugovornici su nam sudac i odvjetnik. Smatrali smo da je najbolje poći od vrha. Zato se ovdje nalazi kolega Branko Hrvatin, predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske i kolega Leo Andreis, predsjednik Hrvatske odvjetničke komore. Riječ je o dva predstavnika struke koji zaista imaju što reći o pravosuđu. Da više ne duljim zamolio bih kolegu Hrvatina da na temu pravosuđe, suci i odvjetnici, iznese kako na stanje u pravosuđu gledaju suci.

B. Hrvatin: Nakon ovog uvoda još jedan mali pseudouvod. Naime, možda smo pogriješili u kratkoći naslova koji smo izabrali za ovu tribinu i ispustili ovdje jednu riječ koja bi ovdje odgovarala, a glasi odgovornost. Možda bi taj naslov trebao glasiti: Suci i odvjetnici – odgovornost za stanje u pravosuđu. Doista ćemo danas govoriti samo o okvirima ove interakcije, ovoj odnosa i značaja i sudstva i odvjetništva i njihovom međusobnom dodiru. U protivnom ostat ćemo u ovim prostorijama barem nekoliko dana i nećemo sigurno završiti i zatvoriti ovu temu. Ove tribine nisu nikada imale cilj

donijeti velike zaključke, ali bih ponudio odmah na početku dva zaključka, a vi o njima razmislite do kraja. Prvo, nema sumnje da zbog teme nećemo završiti i želim zaključiti da će to biti jedna od prvih u nizu tribina koja će se na ovu temu razvijati i dodira sudbene vlasti i odvjetništva kroz različite aspekte i drugo, nadam se da ćemo moći zaključiti da je to korisno. Započet ću ovo izlaganje na neočekivani način jednim citatom iznimnog, vrhunskog odvjetnika i isto takvog čovjeka dr. Ive Politea, citatom kojeg sam prvi puta susreo u knjizi uvaženog kolege odvjetnika, sada suca Ustavnog suda gospodina Marija Kosa, kolege i prijatelja. Imao sam priliku sudjelovati u njenoj promociji i na tome mu zahvaljujem. Nije slučajno što ću ovaj citat ponuditi vama na početku današnje tribine, nije slučajno da sam taj citat našao upravo u knjizi kolege Marija Kosa i nije slučajno što on potiče od jednog vrsnog odvjetnika pa ću vam ih ponuditi. "Jer ako je itko dužan čuvati sudstvo i poštovati suce, to je u prvom redu dužnost odvjetnika, zato mi odvjetnici u zajednici sa sucima čuvajmo sudstvo svjesni da ćemo time sačuvati sebe i sve ono što opstoji među nama." Dr. Ivo Politeo, čovjek kojeg citiramo eto i nakon pedeset godina njegove smrti. Ono što želim reći ovim citatom je to da je to samo jedna od dvije strane jedne prevažne medalje. S jedne strane sudstvo s druge strane odvjetništvo i ove navedene riječi, mislim da vam to ne trebam posebno naglašavati, ali ću to reći radi sebe, nisu solidariziranje. To nije poziv na nekakvu negativnu koaliciju. One su naprotiv po mojoj ocijeni upravo to – jedna strane jedne prevažne medalje i druga strana isto tako značajna jest odnos sudaca s kolegama odvjetnicima i prema odvjetništvu uopće i to kao neovisnoj organizaciji i stoga osigurati takav pristup koji je izražen u ovom citatu s druge strane sudstva prema odvjetništvu jest upravo taj pristup koji se po meni mora ogledati u svakodnevnom beskompromisnom oživotvorenju sudstva kao neovisnog, odgovornog, stručnog, ali nadasve učinkovitoga. Upravo kroz to želim otvoriti diskusiju u tom dijelu, o tom odnosu. Naime, kroz takvo uzajamno poštivanje obiju strana postaviti će se i odnos trećih prema nama, naših korisnika, stranaka, drugih dviju vlasti i ne manje važno – javnosti, medija. Najveće poštovanje nekom ćemo iskazati argumentiranim ukazivanjem na njegove greške, na njegove propuste, na njegove rezerve i moguće napredovanje – ponavljam argumentiranim – ne kritizerski. Tako se postave okviri i za njegovo napredovanje. Prema tome, ako nekoga poštuješ onda ćeš mu tako i pristupiti. Dakle, nama negativne koalicije, nego naprotiv otvoren, argumentirani pristup. Zašto sam to rekao?. Zato što želim da isto tako razmišljamo i večeras uz sve reformske poteze koje ova Vlade već poduzima i koje će poduzimati u okviru sređivanja stanja u pravosuđu i upravo se u tome nalazi bitan doprinos odvjetništva. Čini mi se da do sada to još nije bilo dosta naglašeno niti prepoznato. Taj doprinos koji je usuđujem se reći do sada bio jako slabo izražen kroz institucionalnu

suradnju i rad odvjetničke komore i nas sudaca. Moja je ocjena da nema prave i potpune reforme bez takve suradnje odvjetništva i sudstva. Zato upravo u tom interakciji sudova i odvjetništva leži i onaj premalo naglašeni segment, ali koji može pridonijeti poboljšanju i sređivanju stanja u pravosuđu. Čini mi se da na tome treba puno raditi. Ono što bih htio izbjeći, do sada je bilo utjecaja odvjetništva (malo polemike) u reformu pravosuđa, u nekakve poteze ranijih vlada, ali su se oni, čini mi se, izražavali više kroz određena lobiranja, manje institucionalne oblike, a smatram da je vrijeme da to upravo postavimo na taj način da se jasno zna što odvjetnička komora i njezini članovi žele, da to jasno artikuliraju, da budu kritični. Pri tome mislim i na sudstvo, ali i na sebe. Mislim da je to jedan od putova kojim treba ići. Druga stvar koju želim staviti na ovu polemiku danas od niza tema koje možemo dodirnuti i mislim da zajedno u toj interakciji možemo puno napraviti je da nije nikakva mudrost zaključiti da je percepcija stanja u sudbenoj vlasti i pravosuđu šire bolno negativna. Po meni gotovo na rubu fizičke boli, loša i negativna. Pitanje je da li ona odgovara u cijelosti stvarnom stanju što znači kako je to inače u stvarnom životu istina negdje na sredini ili je bliža boljoj varijanti ili je čak stanje lošije. Ponavljan negativne percepcije javnosti. To bih mogao odmah suprotstaviti jedno istraživanje koje je provedeno i to u odnosu na korisnike sudova gdje su bili prisutni odvjetnici kao anketirane stranke i to na uzorku od čak 1.930 osoba. Zašto kažem čak 1.930 osoba jer na mnogo manjim uzorcima, primjerice *Transparency International* je napravio uzorak od 1.000 odabranih ne znamo po kojem kriteriju kad se govori o percepciji korumpiranosti u pravosuđu. Ponavljam, ovdje se radi o 1.930 osoba, a ukupna ocjena suda bila je 3,6. Prema tome, to možemo suprotstaviti određenom stanju i to valja otvoreno reći. Ono što bih ja htio reći jest ako je negativna percepcija doista stvarno takva onda to treba otvoreno reći i to od vas odvjetnika. Isto tako s druge strane ako nije tako negativno stanje kao što iz percepcije proizlazi onda to treba isto tako reći od strane odvjetništva kao onoga koji je neposredno izvan sudbene vlasti i koji može sa strane i sa većim kredibilitetom reći. Mogu vam reći primjere za jedno i za drugo. Kad gledate negativne ocjene vidite da se pojavljuju u tisku određeni broj eminentnih odvjetnika, njih pet-šest koji se u 99% slučajeva javljaju s određenim ocjenama ovakvim ili onakvim. Imamo slučaj vašeg i našeg kolege Lea Andreisa koji je komentirajući ovu anketu o kojoj sam govorio rekao stanje je u najmanju ruku takvo, možda i bolje. To je tako javno rečeno, ali u tome dijelu nešto više. Ono što bih ja želio dodati na kraju jest u tom konačnom odnosu i definitivno poštovanju koje mora roditi i većom učinkovitošću i boljom percepcijom i jedne i druge strane u odnosu na javnost i stručnost i s jedne i s druge strane – edukacija i sudstva i odvjetništva. U sudstvu smo nešto tu napravili i vjerujem da će i odvjetništvo nešto u tom dijelu napraviti. Nedopustiva je nestručnost i

needuciranost u sudbenoj vlasti ne samo zbog toga što rađa greškama u suđenju koje mogu biti ispravljene u žalbenom postupku (to je i normalni put), nego zbog toga što rađa arogancijom. Sudac koji ne zna u većini slučajeva bit će arogantan, bit će loš prema strankama, prema odvjetnicima i izazvat će lošu reakciju. S druge strane nedopustivo je isto tako ono što se događa u našem postupku pogodovanje određenih sudaca određenim odvjetnicima i to bez ikakve korumpiranosti jednostavno zato što se uvriježio jedan obrazac ponašanja i tako se postupa. Mislim da smo na pragu otvoriti to pitanje i o njemu zauzeti jasno stanovište da se svatko treba ponašati isključivo prema postupovnim pravilima i bez ikakvih pogodovanja i "kolegijalnih" razloga. Neučinkovitost i greška je moguća, ali za nju postoji pravni lijek, ona ne bi trebala biti velika i mi na tome moramo raditi. Upravo smo krenuli s tim, ali neučinkovitost nije dopuštena. Ona je moguća, ali nije dopuštena. Neučinkovitost vodi i s jedne i s druge strane do loših rezultata i ka sigurnom rezultatu, a to je percepcija korumpiranosti i to je ono što je najgore u tome lancu. Mogao bih navesti još niz polemičkih dijelova, ali smo odlučili zadržati se na nekoliko stvari. Čuti ćemo i nešto od vas. Dobra suradnja sudstva i odvjetništva ogledala se i u Državnom sudbenom vijeću kroz sudjelovanje kolega odvjetnika u tom za nas jako važnom tijelu, ogledala se u doprinosu Državnom izbornom povjerenstvu kroz rad odvjetnika i u izborima ranih 90-ih godina i početkom 2.000 godine kada smo na istim zadacima radili stručno i s dobrim uspjesima. Zato na tom pravcu vidim i buduću suradnju sudaca i odvjetnika. Hvala lijepa.

J. Barbić: Zahvaljujem kolegi Hrvatini na uvodnom izlaganju i iznesenom pogledu s sudačke strane te na prijedlogu da se dopuni naziv tribine. Prihvaćam da taj naziv bude *Suci i odvjetnici - odgovornost za stanje u pravosuđu*. Sada bi bilo dobro da čujemo kako se na to gleda s druge strane. Što o današnjoj temi misle odvjetnici? Kolega Andreis, izvolite.

L. Andreis: Dame i gospodo, kolegice i kolege, istovremeno je jako lako, a istovremeno i jako teško nastaviti ovu temu nakon izlaganja kolege Branka Hrvatina. Naime, toliko je puno stvari izrekao kolega Hrvatini i s kojima se apsolutno slažem i da ne trošim puno vremena ja ću vam s odvjetničkog aspekta, s aspekta odvjetničke komore kazati nešto o dotaknutim temama. Izuzetno mi je drago čuti razmišljanje predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske koji smatra da nema prosperiteta i nema mogućnosti nastanka zdravog pravosudnog sustava bez potpune suradnje s hrvatskim odvjetnicima. To je u cijelosti i naše razmišljanje i naša višegodišnja težnja. Kroz dugi vremenski period, ovdje ima mojih prethodnika koji to dobro znaju hrvatski odvjetnici borili su se za priznanje onoga mjesta u društvu koje im pripada. To je zasigurno u samom vrhu pravosudnoga sustava. Borili su se da budu uvaženi članovi tog sustava te da im se omogući da aktivnim djelovanjem pomognu na stvaranju pravne države, da pomognu

pri kreiranju propisa. Moram kazati da do ovih dana nije naišlo na baš veliki sluh tim mi je draže čuti riječi koje je uputio kolega Hrvatini. Hrvatski odvjetnici imaju vrlo jasno izražen svoj stav. Mi želimo (nije floskula) red, rad i disciplinu. Znam da je nekima moguće privući i osmjeh kad to čuju iz usta odvjetnika, međutim u čitavom civiliziranom svijetu odvjetnici funkcioniraju upravo na taj način pa nema nikakvog razloga da hrvatski odvjetnici sa svojom dugačkom tradicijom, sa svojim mjestom u srednjoj Europi ne budu shvaćeni, tretirani i prihvaćeni na taj isti način. Da bismo ostvarili taj svoj pogled na to kako naš sustav treba izgledati, naravno ne možemo djelovati sami, treba nam i pomoć i suradnja ostalih čimbenika našeg pravosudnog sustava u ovom slučaju najviše sudaca. Nemojmo zaboraviti u rukama suca je alat. Sudac je taj koji upravlja postupkom, sudac je taj koji je u stanju radeći ispravno svoj posao onemogućiti svaki pokušaj zlouporabe bilo kakvog prava od strane bilo kojeg odvjetnika. Na nama je odvjetnicima da u svojim redovima isto napravimo pomak prema naprijed pa da naše kolege svojim postupanjem olakšaju posao sucima na način da pred sucima bude što manje dilema o tome što u kojem trenutku treba napraviti. Posebno bih istaknuo da odvjetništvo neće moći biti ravnopravni sugovornik i suradnik na zajedničkom nam poslu ukoliko ne bude samostalno, ukoliko ne bude neovisno. U tome nam kolege suci mogu puno pomoći jer, vjerujte, svjestan raznoraznih napisa u tisku te televizijskih emisija i slično od nedobronamjernih ljudi koji nisu stručni i kvalificirani da ocjenjuju naš rad dolaze vrlo ružne slike. Smatram da je jedino primjereno i jedino objektivno da o nama i našem radu baš kažu kolege suci. Isto tako, a vidim da za gospodina Hrvatina to nije sporno, primjereno je da odvjetnici isto tako ocjenjuju rad sudaca i da zapravo naše ocjene budu temelj onoga što se u društvo projicira kao istina o nama jer ovo što sada ide u tisku nije primjereno i nije istinito. Razlog tome je neprofesionalni pristup iza kojeg stoji ogromna hrpa neznanja i nedobronamjernosti. I suci i mi odvjetnici da bi izbjegli bilo kakvu zamku koja će nam se zasigurno postaviti na zajedničkom putu ka uspostavljanju stabilne pravne države moramo izbjeći neprofesionalnost i neznanje koje je zasigurno u jednom određenom broju slučajeva nazočno. Sada govorim o odvjetnicima, a ni suci od toga nisu izuzeti. Odvjetnička komora već čitav niz godina radi intenzivno na jednom stručnom uzdizanju organizirajući za kolege razne vrste predavanja i seminara pogotovo kada se u dosta produktivnom procesu proizvodnje zakona i propisa kod nas kada se pojavi kada je od bitnog značenja za našu profesiju tada angažiramo naročito naše kolege suce i jasno kolege profesore. Nastojimo dati prednost našim kolegama sucima jer su praktičari i nastojimo znati što praksa misli o tome. Hrvatska odvjetnička komora razmišlja da bi pokušala u procesu donošenja izmjena zakona o odvjetništvu regulirala određene stvari. Mislimo da trogodišnji rok vježbeništva nije dovoljan da bi jedan mladi čovjek koji može

biti vrlo ambiciozan, koji može puno toga teoretski znati, ali mislimo da je to prekratak rok da bi on mogao nakon tri godine rada uspješno samostalno zastupati stranku i dati joj kvalitetnu pravnu uslugu. Kvalitetna pravna usluga je osnovni zakon za svakog odvjetnika. Mislimo da bi osnovni period za obavljanje odvjetničke vježbe trebao biti pet godina. To će sigurno biti rasprava u Ministarstvu pravosuđa, Saboru pa i šire. Mislimo da svi kolege odvjetnici moraju bazično u odnosu prema sudu iskazati poštovanje koje sud ima jer to je tako svugdje u civiliziranom svijetu. To ne znači nikakvo povlađivanje niti ulizivanje, dapače kada se kod nas u Komori polažu prisege, tada im uglavnom kažemo: "vi ne smijete zaboraviti u svakom trenutku da ste odvjetnici, vi ne smijete na bezobrazluk ili divljaštvo na koje možda naiđete u svom radu, vi ne smijete odgovoriti ni bezobrazlukom ni divljaštvom, ali ne smijete se dozvoliti poniziti." Zabrana dozvole ponižavanja je ukorporirana i u kodeks odvjetničke etike.

J. Barbić: Zahvaljujem kolegi Andreisu. Primijetio bih da iz izlaganja oba uvodničara proizlazi nešto što smatram jako dobrim. I jedan i drugi smatraju da je rad sudaca i odvjetnika ne nadmudrivanje jednog nad drugim nego zajednička suradnja na dobrom stvaranju i primjeni prava. To je ono što zapravo traži svaki uredan pravni poredak.

Nakon uvodnih izlaganja, po našem ustaljenom običaju, mikrofon pripada vama. Javite se s pitanjima u vezi s predmetom Tribine, dakle, odnosom između ova dva segmenta pravničke struke. Sve će biti snimljeno, autorizirano i nakon toga objavljeno u Biltenu, a potom i u Godišnjaku kojeg ćemo objaviti početkom iduće godine. Izvolite.

M. Giunio: Smatram da postoje četiri svete institucije u svakome društvu koje služe čovjeku. Jedno je literatura, uključivo i publicistika, općenito javna riječ; drugo je zdravstvo, treće je pravosuđe, četvrto je odvjetništvo. Tako kao svetinje doista doživljavam te institucije. Doista bi se dalo govoriti o provedbenim aspektima interakcije o kojoj su govorili uvodničari. Sada bih rekao samo nekoliko primjedbi na normativno stanje u vezi s ovom interakcijom imajući na umu upravu tu kvalitetu od kojih sam u ovom prvom – publicistici gdje sudjelujem i pravosuđu gdje također nešto sudjelujem, a u odvjetništvu nadam se da ću sudjelovati, a imam svijetli primjer dr. Sikirića. Te tri stvari koje želim s normativnog aspekta reći o interakciji jesu sljedeći: prvo, imamo jedan trinaestak godina stari zakon koji je valjda najviše puta bio pred Ustavnim sudom, a to je Zakon o Državnom sudbenom vijeću. Kada je Zakon donesen onda su preko polovice članova Vijeća bili iz Državnog odvjetništva. To je kasnije brisano, ali je dupliran broj članova iz odvjetništva. Mislim da to nije primjereno i da je to medvjeda usluga i pravosuđu i odvjetništvu i da je to zapravo po objektivnim učincima podvala odvjetništvu. Druga normativna podvala, po meni, nalazi se po odredbama Zakona o odvjetništvu. Dvije odredbe, dva zakonska članka

koje govore da je u stvarima povodom prigovora odnosno povodom priziva dolaze pred Vrhovni sud Republike Hrvatske kada se radi o stupanju u odvjetništvo ili u drugom slučaju kada se radi o disciplinskim mjerama rješava Vijeće Vrhovnog suda s pet članova od kojih su dva člana iz redova odvjetnika. Mislim da je i tu jedna kontradikcije ne objekta nego i subjekta. Treća normativna podvala, rekao bih, nalazi se u samoj odvjetničkoj tarifi, u odredbi tarifnom broju 7 pod 5 koja kaže da se za tužbe i podneske pred arbitražom, a misli se u arbitraži i u mirenju isto tako duplira tarifa. To je neprimjereno, to ne služi na čast odvjetništvu, to ne pomaže alternativne oblike pravosuđenja i o tome bi se dalo puno elaborirati, ali ostajem na tome. Hvala.

V. Meznarić: Usuđujem se nakon toliko godina umirovljenja sudjelovati u ovoj raspravi. Nadalje, u toj raspravi u potpunosti se priklanjam uvodničaru uvaženom kolegi gospodinu Hrvatinu, a naravno i gospodinu kolegi Andreisu. Nadam se da ću svojom raspravom doprinijeti i daljnjoj raspravi glede ovog problema. Kada je riječ o pravosuđu u javnosti je najčešće ističu dva problema. Jedan je dugo trajanje postupka, a drugi korumpiranost. Polazeći od činjenice da je odvjetništvo uz pravosudne institucije jedan od čimbenika cjelokupnog pravosudnog sustava osvrnut ću se na protagoniste pravosudnog postupka odnosno suce i odvjetnike te njihovu ulogu i povezanost u procesu sudovanja smatrajući to bitnim segmentom u ostvarivanju postupka za što bolju učinkovitost suda kako glede trajanja postupka tako i zakonitosti. Kada je riječ o sudu suočeni smo činjenicom velikog broja mladih i još nedovoljno iskusnih sudaca, a kako se ponekad relativno brzo dolazi na sud drugoga stupnja to se i na toj razini pojavljuje ako ne ista, ali onda slična situacija. Poznavajući prilike u Zagrebu još iz davnih vremena kada su postojala tri prvostupanjska suda: kotarski - 1, 2, 3 pa do njihovog objedinjavanja u današnji općinski sud u sjećanju mi je da je bilo odličnih starijih sudaca, priznatih znalaca, a da su mirovinu dočekali na sudu prvoga stupnja. Nisam pristalica takve pojave, ali želim ukazati da se tada u sprezi mladih i starijih iskusnijih sudaca te redovitim konzultacijama, što je bilo uobičajeno, postizala kvaliteta sudovanja već u prvome stupnju. Nisam ni pristalica brzinskog načina dolaženja na viši sud ponekad i nekakvim kriterijima. S druge strane griješio bih da među mladim sucima nema talentiranih koji svojom revnošću i studioznošću stječu zavidan stupanj stručnosti. Međutim, obzirom na činjenicu velikog broja mladih sudaca te da su izuzetni talenti izuzetak mišljenja sam da treba polaziti od prosjeka, a ne izuzetaka. Stoga smatram da je zadaća pravosuđa osigurati permanentnu stručnu i etičku strukturu sudaca. Dakle, stručnost koja provodi zakonitost te primjereno iskustvo pa i životno smatram preduvjetom da se izbjegnu ili barem svedu na što manju moguću mjeru dileme da li su sudske odluke rezultat nestručnosti subjektivnog gledišta ili pristranosti što tada izaziva sumnju u postojanje korumpiranosti.

Čitajući sudske odluke ponekad i ja imam dileme o kojima sam malo prije govorio. Međutim, kvaliteta sudovanja i njegov ishod nije i ne mogu biti prepušteni samo sudu odnosno sucu. Sudovanje je proces koje je temeljem zakona, a i po prirodi stvari participira odvjetništvo u ulozi odvjetnika i njegova je zakonska uloga doprinos kvaliteti sudovanja i njegovog ishoda. Od njega se ne zahtijeva samo stručnost koja se podrazumijeva već potpuna participacija kako u stručnom tako i u etičnom smislu poštivajući pravila postupka. Dakle, po mojem mišljenju, samo međusobna povezanost suca i odvjetnika u postupku jamstvo je kvalitete sudovanja. Podsjećam starije kolege odvjetnike, a i danas predstavnike odvjetništva da je Odvjetnički zbor Zagreba imao stručne grupe za pojedina pravna područja: kazneno pravo, građansko, procesno itd. Na njihovim seansama razmatrala se tekuća sudska praksa posebno karakteristična sudska stajališta s kritičkim osvrtom. Na njima su sudjelovali i suci posebno viših sudova. U takvom užem krugu razmatrala su se mišljenja i argumenti glede pojedinih sudskih stajališta. Time je na najneposredniji način prakticirana neposredna suradnja sudstva i odvjetništva i izvan sudova, odnosno sudnica. Postojala je suradnja na razini ministarstva i odvjetničke komore kao i s predsjednicima sudova te tako rješavala sva tekuća pitanja koja su se pojavila u odnosima pravosuđa i odvjetništva. Postojao je, kako se to popularno danas kaže, jedan odnos partnerstva. Koliko mi je dostupan uvid mislim da danas takve komunikacije nema. Naprotiv, uočio sam da nekim postupcima od sudova do ministarstva pravosuđa pa i od najviših dužnosnika stvara se odnos nadređenosti što ne bi bilo u skladu s ustavnim definicijom o neovisnosti i samostalnosti odvjetništva. U takvim postupcima nalazim negaciju suradnje koja je nekad bila, koliko se sjećam, na primjerenoj razini. Na kraju osvrnuo bih se na zajedničku obvezu pravosuđa i odvjetništva na uklanjanju i sprečavanju nad.....S tim u svezi primijetio sam da neki trgovački sudovi pojedinim tvrtkama upisuju djelatnost zastupanja i pružanja pravne pomoći suprotno odredbi članka 5. Zakona o odvjetništvu. Kako se svako zastupanje i pružanje pravne pomoći izvan ove zakonske odredbe svrstava u kategoriju nadto se takvim upisom legalizira nešto što nije u suglasnosti sa zakonom. I u ovom primjeru nalazim pomanjkanje komunikacije, a da postoji sigurno bi se ovakva anomalija otklonila. Zaključno ukazujem na nužnost, a i obvezu suradnje pravosuđa i odvjetništva na koju su Ustavom i Zakonom upućeni kao bitni čimbenici pravosudnoga sustava. O njima i njihovom zajedništvu ovisi učinkovitost sudovanja i jamstvo zakonitosti u ostvarivanju vladavine prava i pravne države. Djelujući samo na takav način mogu se otkloniti u velikoj mjeri razlozi za kritiku na udaru koje je svakodnevno pravosuđe: Hvala.

J. Črnko: Htio bih što kraće apostrofirati dvije stvari. Prvo, kolega Hrvatinić je spomenuo nešto što mislim da je izuzetno važno i što u cijeloj zemlji ne

štima i nije kako spada, a to je pitanje odgovornosti. Kad govorimo o percepciji pravosuđa, dakle to su svi. Zašto je takva percepcija javnosti i da li je ona baš ovakva ili nije? Upravo zato što ne postoje mehanizmi koji trebaju postojati u svakom sustavu, od obitelji, poduzeća, od tijela vlastitoga da odbacuje odnosno da ispravlja ono što njemu nije dobro. U takvoj situaciji i kada ne postoje ti mehanizmi da odstranjuju ili onemogućuju ono što nije dobro bez obzira je li riječ o sudstvu, o pravosuđu, o politici, o Saboru ili ne znam čemu događa se u pravilu da javnost koja nije direktno involvirana i izvještena i kojom se medijima može manipulirati jer su mediji toliko jaki da se ih se može uvjeriti da sam bio na mjesecu i to zajedno s kolegom Andreisom ili bilo kim. Tada dolazi do takve percepcije kao cjeline. U takvoj situaciji zapravo se počinje postavljati iracionalna pitanja. Da li je pravosuđe u redu, da li pravosuđe nije uredu, da li su odvjetnici uredu ili nisu. Dakle, ne postoje mehanizmi odgovornosti. Moramo ih kao društvo napraviti. Drugo, jako važno, prvenstveno nije u pitanju odvjetnici i suci nego je prvenstveno u pitanju pravnici. Imamo primjerice situaciju – Pravni fakultet u Zagrebu – pravne predmete predaju pravni stručnjaci. Nažalost, nama se događa da zakoni koje bi trebali primjenjivati suci kao elementarni alat i odvjetnici često puta donose loši stručnjaci ili nestručnjaci. Temeljna stvar koju vidim u toj interakciji koja je započela prije određenog vremena između sudaca i odvjetnika i da se vidi iz prakse i konačno svaki zakon, svaka ideja i svaki projekt uvijek ima ono što sam svojevremeno ovdje polagao na Pravnom fakultetu - kriterij prakse. Dakle, ako određena zakonska rješenja nisu dobra bez obzira radi li se o subjektivnim stvarima, o procesnim propisima treba na njih reagirati, a moći će se reagirati samo ako oni koji su najdirektnije u tome sudjeluju. Hvala.

J. Barbić: Zahvaljujem kolegi Črnku. Drago mi je da ste proširili temu. Kada je riječ o zakonodavstvu na kraju se sve svodi na to da se ono mora primijeniti i da je to sasvim sigurno jedan od elemenata koji utječe na sadašnje stanje, to je nesporno. Kasnije ću reći kako se zakoni donose pa će sve biti jasno. Nastavimo dalje s raspravom.

M. Bonifačić: Čini mi se da možda malo razmišljamo o za nas normalnoj tradiciji prosvjetiteljstva. Podsjetio bih na jednu priču Marije Jurić Zagorke, popularne hrvatske književnice koja je u Gričkoj vještici opisala jedno suđenje koje se moralo odvijati na prosvijećenom bečkom dvoru, kontesi Neri itd. gdje se diskretno miješala prosvijećena carska vlast i prestolonasljednik Josip II., osobni liječnik carice Marije Terezije i trebalo je pobijediti na način on što je nerazumno, ono što su okovi prošlosti jedno samo prosvijećenim umom razbije. To je uspjelo. Kontesa Nera je oslobođena, kleveta, laži i podvala iz provincije. No, da li mi danas uopće više možemo razmišljati na taj način i da ćemo se mi obratiti nekom prosvijećenom vladaru europskom ili domaćem jer će nas on uvijek

podržati. Koga nas? Bilo suce, bilo odvjetnike. Da li taj progres? S 82 časne godine dobit ćete zasluženi pljesak kao danas uvaženom kolegi. Danas je takav redosljed, ali je pitanje hoće li biti ako ja doživim 83 godine. Pitanje je da li mi možemo razmišljati isključivo u kategorijama prosvjetiteljskog progresa koji ide sam po sebi. Primjerice, je li odnos države prema odvjetništvu uvijek takav da mu pomaže, da je na njegovoj strani? Rekao bih da nije. Mislim da naša država loše misli o odvjetničkoj tarifi, primjerice, a ima ih i još. Naša država izgradila je jako lijepe ceste na kojima se voze blistavi uvozni automobili i sve to skupa u velikoj mjeri na kredit, ali nije izgrađeno pravosuđe kao da je ovo važnije, a pravosuđe je manje važno. Puno manje bi koštalo srediti stvari u pravosuđu nego te naše lijepe ceste i ti naši automobili kupljeni na kredit. Prema tome, dajte malo da probamo pomaknuti tu paradigmu razmišljanja s ovog prosvjetiteljskog principa pa da će racionalni pojedinac zaslužnim zalaganjem pametnim odbacivanjem predrasuda automatski napredovati, automatski dobiti satisfakciju u struci, novcu, priznanjima i da probamo pogledati današnje stanje gdje nisu samo suci i odvjetnici u igri, imamo mi ovdje i potrošače usluga jer danas je potrošač kralj, a ne Josip II. Drugo, mediji odnosno javnost što nije isto, ali mediji danas predstavljaju javnost. Onako kako će se o nama pisati, to će biti javnost, a ne ono što kažem. Prema tome, što bih preporučio? Možda promijeniti paradigmu razmišljanja na taj prosvjetiteljski način jer smo svi djeca prosvjetiteljstva i svi moramo završiti u nekakvoj Hegelovoj idealnoj pruskoj državi ili utopiji i komunizmu Karla Marxa ililiberalizmu itd. Ne, tako stvari ne idu. Stvari idu postprosvjetiteljski, postmoderno. Stvari idu drukčije. Što bih preporučio? Više hrabrosti sucima, više edukacije i sucima i odvjetnicima, više hrabrosti za udruživanje odvjetnicima. Neke od mojih preporuka da se pokuša sačuvati onaj progres kojeg imamo u prosvjetiteljstvu i ono što je dobro kod prosvjetiteljstva, a da ne padnemo u zamke i opasnosti nečega što je neumitno, nešto što više nije prosvjetiteljstvo, jedno novo stanje gdje sude mediji ne kao gričku vješticu jer nije išla u *public relation*. Za mene je vrlo važno da je naš kolega Marko Marinović iz Zadra rekao da je jako puno uložio u *image* svoje klijentice. Kakve to veze ima sa suđenjem? To znači da neki drugi faktori određuju zapravo nešto što mi mislimo da možemo sami određivati i da moramo sami time upravljati. *Public realation* je danas isto tako važna stvar kao i suđenje. Ako suđenje bude dobro, efikasno, brzo, s primjerenim tarifama još uvijek je moguće očuvati ovaj klasični princip kojeg svi želimo održati. Ako nama sude mediji onako kako oni presude u tri dana dok drugi nisu stigli još održati ni prvu raspravu onda je to druga stvar i drugo vrijeme s kojim se mi moramo suočiti. Hvala.

J. Barbić: Zahvaljujem kolega na dimenziji koju ste ovdje istaknuli a naročito onu koju ste spomenuli prije ove zadnje, a to je znanje. To je izuzetno važno.

V. Miličić: Ispričavam se što sam jedan dio propustio zbog objektivnih razloga. Spomenuo bih ono što je poštovani kolega malo prije govorio Državnom sudskom vijeću da je u mandatu predsjednika tog tijela izuzetno važnog i dragocjenog poštovanog gospodina suca Hautza to tijelo postupalo ili bez poslovnika i sa definitivno nezakonitim poslovníkom nekoliko godina. To znači da sve odluke koje je to tijelo radilo su bile izvan zakona. Sva sreća da je iza toga još Ustavni sud pa se to moglo ispraviti. Ovo samo usput spominjem radi ovih intervencije kolege prije. Želim pitati kolegu Hrvatina o pojedinim drastičnim slučajevima u sudstvu koji su sa i bez percepcije javnosti i nedvojbeno iskaču izvan konteksta većine sudaca. Mislim na moralnosti i profesionalnost sudaca. Jedan ozbiljan problem i jedna drastična kontradikcija budući sam pomogao oko izrade kodeksa sudaca i sudjelovao sam tri i pol godine u edukaciji tzv. etici sudaca, odnosno moralnosti i profesionalnosti. Nažalost, Udruga sudaca ona prije i ova sada (mislim na vodstvo udruge) nisu doveli do kraja kodeks nego se je problem postupanja moralnosti i profesionalnosti išao urediti Zakonom o sudovima. To je taj kontradictios jedne strane moralne i profesionalne norme, odnosno načela i pravila su gore na nebu, a pravna pravila su dolje ispod zemlje u smislu redosljedaja, stupnjevanja, važnosti itd. Bez obzira kako je interesiralo bi me da li gospodin predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske ima kakvih spoznaja da su neki drastični slučajevi i Hrvatska udruga sudaca je nešto napravila ne u pravnom smislu nego upravo u moralnom i profesionalnom kao što je kod liječnika da li su oni u zoni krivičnoj, građanskoj ili neke druge odgovornosti, oni su u zoni moralne i profesionalne odgovornosti nedvojbeno ispred toga. Kad bi ljudi bili savjesni, moralni i profesionalni, onda bi naša struka – pravo bilo potpuno bespredmetno. Nisam uspio doći do podataka da su neki drastični slučajevi sudačkih incidenata. Na svu sreću to su rijetke situacije. Da li je to nešto sudačka udruga oko toga napravila i tijela koja uopće sada o tome odlučuju. Za gospodina Anreisa pitanje: nema dvojbe da je jedan dio grijeha i da je jedan dio loše percepcije naše pravničke struke unutar sudaca, odvjetnika ili sveučilišnih profesora dio kuhinje u medijima. Međutim, mi sami sebi najprije i najviše stvaramo teškoće svojim postupcima neprofesionalnim, nemoralnim – o nezakonitostima ne bih sudio. Neshvatljivo mi je, kolega Andreis, smatram jer se dvadeset godina bavim moralnošću profesija i na tribini profesora Barbića prije više godina imao sam jedno predavanje baš o moralnosti naše struke i tim povodom sam imao izvrsnu suradnju s dijelovima naše struke osim s Državnim odvjetništvom. Oni mi nisu htjeli dati nikakve podatke bez obzira što su znali o čemu se radi nego sam privatnim kanalima pokušao nešto dobiti. Smatram da unutar naše struke odvjetnička podprofesija je jedina koja ima pedigree u smislu moralnosti i profesionalnosti kodeksa i to provodi dosta savjesno itd. Međutim, postoje pojedini slučajevi, nije ih malo. Na sreću

glavnina odvjetnika su izuzetno sposobne, vrijedne, čestite, profesionalne itd. osobe. Međutim, jedan dio njih je, kolega Andreis non-stop po novinama. To je riječ o istim ljudima. Ako vi s pravom u jednom dijelu prigovarate u novinama o našoj profesiji onda je nedopustivo da jedan dio odvjetnika svoje procese koje vodi, vodi preko medija. Stalno isti ljudi. Koliko pratim te stvari, a nastojim ih pratiti maksimalno najbolji, najsposobniji, najugledniji i nikada se za te ljude ne zna. Zna struka, znaju građani, potrošači i klijenti da su oni vrhunski u svakom smislu i pogledu, ali jedan dio naših kolega u vašoj branši, odnosno toj podstruci pretjeruje u svakom smislu i pogledu. Malo prije sam zaboravio reći kolegi Hrvatiniu kad je bio slučaj Glavaš tom prilikom i slučaj Marinović – dva drastična slučaja. Jako mi je žao, ne želim se isticati, dao sam u medijima izjavu o tome, ali sudačka udruga i mjerodavne osobe u sudstvu nisu stale u obranu pozicije i postupaka suca Posavca. To je bilo "drvlje i kamenje" na njega. Neke stvari oko procedure mogu se prigovoriti, ali nedopustivo je da svi sude o tom slučaju u medijima, uključujući i da sude sucu Posavcu uključujući i pojedine profesore pravnih fakulteta. Slučaj Glavaš kao problem štrajka glađu koje je jedno elementarno pravo na prosvjed. Taj problem raspravljamo na četvrtoj godini na nastavi sa studentima. Kod slučaja Marinović se dogodilo da je u jednom grijehu odvjetnika Marinovića prekršeno 32 odredbe kodeksa odvjetništva etike u jednom od njegovih faulta, a bilo ih je više. Ono što zamjeram odvjetničkoj komori iako su reagirali maksimalno korektno, maksimalno brzo, ali je trebalo da mediji naprave rusvaj da bi komora reagirala na onaj dio njegovog grijeha što se tiče naplate. Treće, ispričavam se ako je to napravljeno, ali odvjetnik Marinović je nepostupanjem prema djetetu u dijelu te procedure napravio nešto što je izvan svih standarda, moralnosti i profesionalnosti i prekršio tom djetetu prava iz Konvencije o zaštiti djeteta (u to je profesorica Hrabar maksimalno upućena). To su zamjerke koje mislim da treba javno reći i uz svo poštovanje da je odvjetnička komora jedina od naših podprofesija koja ima tu reputaciju da ima kodeks jako dugo i da se to poštuje i da je većina stvari uredi. Nedopustivo je da imate desetak, dvadesetak odvjetnika koji su non-stop u medijima. Ne bih sudio o njihovoj kvaliteti jer to nije uredi. Hvala.

B. Hrvatini: Kolega Miličić je dotaknuo jedno vrlo važno pitanje, a to je kodeks sudačke etike i na prvi dio neću odgovoriti do kraja jer je adresa Udruga hrvatskih sudaca. Kao član mogu na to odgovoriti, ali nije do kraja prava adresa. Tu bi trebao biti kolega Sesar da bi dao definitivni odgovor. Reći ću nešto drugo. Prošle godine donijeli smo kodeks sudačke etike koji su donijela sudačka vijeća i koji treba omogućiti upravo ovo što ste Vi rekli, ona ponašanja koja nisu prihvatljiva za časnu i odgovornu poziciju suca, a ne nalaze se u sferi ni stegovne, a niti kaznene odgovornosti. Ono što je bitno i za što do sada nismo imali transparentne mehanizme kojima bi se mogla

utvrđivati takva ponašanja i nedjela, ali uglavnom su to ponašanja kojima bi se utjecalo na karijeru suca, na njegovo napredovanje ili nešto tome slično. Ponavljam to su ona ponašanja koja nisu u domeni niti kaznene niti stegovne odgovornosti, ali predstavljaju kršenje određenog kodeksa ponašanja koje doista mora biti sveta dužnost. Jedna od poruka koju ću sutra reći u Zadru na Udruzi hrvatskih sudaca je ako obnašam ovu dužnost onda moramo biti svjesni jedne stvari da nas je društvo postavilo u jedan specifični položaj, u poseban položaj i on zahtijeva i posebne odgovornosti i posebno ponašanje. Kodeks je uvijek problematičan. Zašto? Zato jer je pitanje da li u kodeks ugraditi ili ne ugraditi sankciju. Malo je kodeksa u svijetu koji ugrađuju neposrednu sankciju. Mi smo krenuli tim putem, da li je dobar ili ne, ugradili smo utvrđenje takvog ponašanja i izvještavanja o tome neposrednog (dakle predsjednika) toga suda. Time se definitivno treba ostvariti utjecaj na karijeru, na napredovanje i njegovo buduće ponašanje. Prelazi li nešto što je zahvaćeno kodeksom i ulazi u stegovnu ili kaznenu odgovornost naravno podliježe od predsjednika, njegovom odgovornošću da se to sankcionira. Udruga hrvatskih sudaca nije imala kodeks, međutim nije bilo takvih postupaka, ali vjerujem da smo ovim kodeksom koji je objavljen i u Narodnim novinama. Vrhovni sud će tiskati 2.000 primjeraka, bit će podijeljen svakom sucu i bit će čitav niz rasprava o samom kodeksu. Što on znači, koji su mu dosezi, kako ga treba shvaćati i primjenjivati i vjerujemo da ćemo u tome ići. Prihvaćam kritiku na pitanje zašto ili ne reagirati. Postoje različiti načini reagiranja. Moj način reagiranja nije na način reagiranja u tisku. Sa svojim sucima neposredno kontaktiram i ja sam svoje poruke poslao, a isto tako ako primijetite nakon komentara Premijera i Predsjednika u jednom naletu uopće ih nema. Ne znam jeste li to uočili da nakon slučaja Glavaš niti Premijer niti Predsjednik više nisu komentirali niti slučaj Glavaš niti druge slučajeve već su izrazili ipak jedno stajalište neka sudbena vlast odluči i pokazat će se što je stavljajući nama odgovornost. Misli da ste to mogli primijetiti i to je bio posredan odgovor na ovo pitanje.

L. Andreis: Kolega Miličić na dva pitanja Vam mogu odgovoriti: Prvo ovaj dio koji ste kazali da nekolicina kolega odvjetnika kontinuirano pojavljuje u medijima i na taj način postupa onako kako odvjetnik ne bi smio postupati. Drago mi je da ste koristili izraz na sreću. Naime, kad sam govorio o negativnim percepcijama odvjetnika koje stvaraju mediji tada sam spomenuo da nekolicina odvjetnika u odnosu na danas broj 3.200 odvjetnika i da se prema njihovom ponašanju ocjenjuje čitav jedan odvjetnički vrh što je nedopustivo. Isto je tako nedopustivo da se kontinuirano , da kad sam predsjednik Komore prikazuje, pokazuje, objašnjava. Nedopustivo je da se prema jednom malom broju sudaca koji su zasigurno skrenuli sa svoga poziva i isto im tako nije mjesto među sucima pa se na takav način govori kao da su svi suci korumpirani, kao da je korupcija glavni uzrok negativnog stanja u pravosuđu. To naprosto nije istina i mi se tih stvari moramo riješiti.

Što se tiče kolege Marinovića niste u pravu kada kažete da je Hrvatska odvjetnička komora reagirala nakon što su mediji digli buku. Kolega Marinović je napravio svoje nedjelo upravo u istupu u medijima. Kad smo mi uočili što je on kroz medije napravio odmah smo reagirali. Nije nam bio potreban poticaj medija da napravimo ono što je napravljeno.

S. Šimac: Veoma me veseli što smo konačno započeli razgovarati na ovaj način. Činjenica da je ovo drugi skup ove vrste u ovoj godini, sama za sebe puno govori. Predlažem otvoreno razgovarati o svemu što nas u ovoj našoj tematici muči. Čini se kako prečesto razgovaramo u rukavicama, a možda je baš sada pravo vrijeme da skinemo te rukavice i da se stvarno suočimo s problemima koji nas muče, i da ih što je još važnije, počnemo rješavati. Činjenica da je inicijativa za ovaj skup došla od čelnih ljudi pravosuđa i odvjetništva, govori da smo na pravom putu. Zašto ovo govorim? Kada malo bolje promislimo možemo reći kako mi pravници zasigurno predstavljamo jednu od najrazjedinjenijih profesija u našoj zemlji. Odvjetnici se kao lavovi bore jedan protiv drugog, jer je među njima vlada strašna konkurencija. Nas suče s druge strane, ma koliko god mi bili sastavni dio jednog državnog sustava, također ne krase zajedništvo ili barem ne u dostatnoj mjeri. Mi suci smo naprosto čisti individualci koji se pojedinačno, svaki za sebe, borimo dostići svoju normu. Dakle, cijeli sustav čini ovu našu pravničku struku nejedinstvenom. To mi je sada sa pozicije predsjednika suda mnogo jasnije. Naime, naš pravosudni sustav u cjelini, pokazao se izuzetno otpornim na promjene, pa makar one bile jako pozitivne. Neki kažu da kada je riječ o pravosuđu, da to tako mora biti. Ne vjerujem. U tom otporu sudjeluju podjednako i suci i odvjetnici, i drugi pravници, svatko na svoj način. I ne samo oni. Prethodni govornici su tome pridružili i probleme koje za sobom nosi obrazovanje pravnikā, i time smo u ovaj krug već uključili i pravne fakultete i njihove profesore. Nadalje, sigurno ste primijetili kako smo danas ponajmanje spominjali stranke kao stvarne sudionike u brojnim sporovima, iako su one zapravo u centru svih pravničkih zbivanja ili bi to trebale biti. Ponekad se učini kako cijeli pravosudni sustav djeluje mimo stranaka ili njima usprkos, premda on postoji samo zbog njih. Kako je danas već netko naglasio, i suci i odvjetnici imaju prije svega zadaću štiti pravni sustav i društvene vrijednosti koje on štiti. Tako je zadaća odvjetnika u svom radu prije svega štiti i poštivati pravni sustav i sud koji ga predstavlja, a tek potom štiti interese stranaka koje zastupa i tek na kraju, svoje vlastite. S druge strane, suci sa svojim ovlastima koje im pruža Ustav i Zakon moraju to omogućiti, objektivno i nepristrano. Svi ćemo se složiti kako je pravo zadovoljstvo raditi u sudnici u kojoj na drugoj strani nalazimo prave sugovornike. Mi suci kada s druge strane imamo odvjetnike koji rade svoj posao kako treba, a odvjetnici kada s druge strane imaju suče koji svoj posao obavljaju kako treba. Taj dan se su svom poslu jednostavno sretni. Kad se u svom poslu ne susretnete s

takvim načinom rada, kod vas se javlja osjećaj nezadovoljstva, frustriranosti, a u sudnicama zavlada svojevrsni „kaos.“ Svaki sustav koji ne funkcionira stvara mogućnosti za brojne nepravilnosti. Primjerice, odvjetnike je takvom sustavu potreba natjerala uključiti u svojevrsnu bjesomučnu trku za zblizavanjem bilo sa sucima bilo sa sudskim službenicima, kako bi u masi sudskih predmeta i u neefikasnom sustavu, pronašli makar i najmanju rupicu kroz koju bi pogurali vlastitu stvar, ubrzali je. Kako smo danas već rekli, nije teško složiti se kako već i svako prekoredno rješavanje predmeta zapravo predstavlja pogodovanje jednima na štetu drugih. To često čine suci, i pri tome se uopće ne razmišlja kako je na taj način nekome dana prednost u odnosu na onoga koji uredno čeka svoj red. Odatle djelomično i opravdanost percepcije o korupciji i u takvim slučajevima, iako je zapravo izravno nema. Nadalje, među sucima i odvjetnicima u manjoj ili većoj mjeri vlada kolegijalnost koja ima za posljedicu ustupke i pogodnosti samo nekima, a pri tome opet bez svijesti da se pri tome čini nešto loše. Jednostavno se kao i u svakodnevnom životu, s nekima vidate više nego s drugima i njima postajete spremniji praviti sitne ustupke. Svaka kolegijalnost između sudaca i odvjetnika, kada je riječ o obavljanju njihovog posla, trebala bi prestati na vratima sudnice, odnosno čak što više, na vratima suda. Često se govori o suočavanju s nestručnošću koje zasigurno ima. Čini se kako je pravosuđe, a vjerojatno i odvjetništvo, izgubilo dosta od svoje sposobnosti privlačenja u svoje redove i zadržavanja u njima onih najboljih pravničkih kadrova. Nad tim se moramo zamisliti. I sudstvo i odvjetništvo kao da ponekad postaju mjesta u kojima nekoga treba zbrinuti. U odvjetništvo često odlaze ljudi koji nemaju drugog izbora, nemaju mogućnost zapošljavanja. Naravno, opet ćemo se složiti da najveći dio i sudaca i odvjetnika obavlja svoj posao kako treba, međutim, taj dio posla koji se dobro obavlja najčešće nitko i ne spominje. Htio bi još nešto reći o nekvaliteti i neodgovornosti u radu sudaca, o kojoj se toliko govori bilo opravdano ili ne. U članku objavljenom u *Odvjetniku* iz 1968., odvjetnik Sljepčević je ukazao na to kako nijedan pravnik pa tako i nijedan sudac ne može imati isti pogled na stvar koja čini predmet spora. Zašto je tome tako? Svi potječemo iz različitih sredina, imamo različito nepravničko obrazovanje, potječemo iz različitih obitelji, imamo različito iskustvo, stupanja znanja i navike, i stoga i različita mjerila vrijednosti. Zbog svega toga i pored završenog jednakog pravnog obrazovanja, na stvari ipak svi gledamo drugačije, i zato su i moguće različite presude, pa i o istoj pravnoj stvari. Stoga ponekad suprotne odluke sudaca o istoj ili sličnoj pravnoj stvari, najčešće nisu posljedica neznanja, a još i manje korupcije, kako se to neopravdano misli. Odvjetništvo u ovom pogledu može imati veliku korektivnu ulogu, rasvijetliti argumentima situaciju u kojoj je sudac možda pogrešno uvjeren da je u pravu, a da zapravo nije. Zbog svega toga sudska istina nije savršena i podložna je kontroli viši sudskih instanci.

Svjedoci smo problema koji postoje u našem svakodnevnom radu, onih objektivnih, ali i subjektivnih. Često se kaže kako je taj i taj sudac ili taj i taj odvjetnik, takav i takav, ali i pored toga najčešće ne činimo ništa, šutimo, podnosimo, ne zamjeramo se, gledamo svoj posao. Kad upitamo ponekog odvjetnika možete li nam reći u čemu je stvar, najčešća je prirodna reakcija pasivnost zbog bojazni od zamjeranja cjelokupnom sudstvu. O tim i sličnim stvarima konačno treba početi razgovarati, na obje strane. Danas jako dobro shvaćam koliko je teško poduzeti mjere protiv kolege suca čak i kada je to sasvim opravdano. Hoćemo li na tome stati? Kako je to jako dobro naglasio kolega Črnko, krajnje je vrijeme da stvorimo sustav u kojem pozitivne promjene u našoj struci više neće ovisiti samo o entuzijazmu pojedinaca. Moramo konačno stvoriti standarde i za suce i za odvjetnike, i za pravnike i za profesore, počevši od osnovnog stupnja obrazovanja. Veseli me inicijativa Ministarstva pravosuđa po kojoj će se promijeniti sustav pravničkog vježbeništva, u kojem pored povećanja godina potrebnih za stjecanje prava na polaganje pravosudnog ispita, sudski vježbenik više neće ići samo na sud ili odvjetnički samo među odvjetnike, nego će svaki vježbenik provesti neko vrijeme i na sudu, i kod odvjetnika i u upravnim tijelima. Na taj način će mladi pravnici već kod svojih prvih pravničkih koraka biti u prilici steći sliku o načinu rada na različitim pravnim poslovima i moći se poistovjetiti s različitim pravničkim ulogama, a to će im siguran sam, jako pomoći u boljem međusobnom razumijevanju ma koji pravnički posao obavljali. Samo zajedno možemo doprinijeti boljitku kako u korist nas samih tako i u korist naše cjelokupne društvene zajednice, a ponajviše samih stranaka u sporu, koje i sada dok mi ovdje razgovaramo, strpljivo čekaju na red za rješavanje njihovih predmeta. Hvala lijepo.

J. Barbić: Kolega Šimac ovo je bilo vrlo lijepo čuti i osobno mi je drago to što ste iznijeli jer o tome se razmišlja pa ću na kraju i ja nešto reći o toj temi. Vi ste sve nas, dakle i nas koji se bavimo znanošću, stavili zajedno s pravnim praktičarima, rekao bih u isti koš, to je činjenica i to je točno. Ako ne budemo svi u istom košu neće biti ni rezultata. To mi je posebno drago čuti.

E. Zadavec: Prihvaćam apel da skinemo rukavice pa to i činim. Bez brojki nismo uvjerljivi pa ću ih upotrijebiti. U ovoj državi imamo 120.000 trgovačkih društava, od toga 60.000 aktivno, a pola dakle 30.000 je solventno i ne vrši plaćanja prema odgovarajućim odredbama ovršnog zakona i prema odredbama Zakona o trgovačkim društvima. Svi bi oni trebali ići u stečaj i svi članovi uprave morali bi biti kazneno gonjeni. Kad sam nedavno podnio jednu takvu prijavu na državnom odvjetništvu su me doslovce ismijali: "pa što Vi hoćete, pa mi bi sve morali staviti u zatvor." – "Naravno, tako glasi zakon". Dok je takav zakon tako treba i postupati. Što smo učinili u ovoj zemlji. Mi smo suspendirali vlastito zakonodavstvo. Koja je neposredna posljedica toga? Mi ovdje pravimo iluzije da nešto možemo učiniti. Mi ovdje

ništa ne možemo učiniti. Dragi kolega predsjedniče suda i Vi dragi kolega predsjedniče Komore i vi predsjedniče Vrhovnoga suda iluzija je da mi u našoj suradnji i pokušaju da se trudimo i da išta možemo postići jer ne postoji politička volja da se išta učini. Politička volja ne postoji. Politika, a čiji je nositelj egzekutiva odgovara upravo ovakvo stanje. Nažalost, to nije od danas, to nije od jučer, to traje od 1945. Trajalo je u sovjetskom sustavu 1917. gdje zaista pravosuđe ima inferiornu ulogu. To je zakonitost i badava se mi trudimo i pokušavamo međusobnom suradnjom nešto učiniti i imati iluziju da hoćemo. Naravno da je javna percepcija takva kakva jest jer ljudi vide da ništa ne štima. Ljudi vide na nitko ne može ostvariti svoje pravo. Vesna Škare Ožbolt dok je bila ministrica obrazlagala je potrebu da se ovršni predmeti dadu javnim bilježnicima, a obrazložila je to ovako: u 2005. godini od 320.000 predmeta na općinskom sudu ovršnih predmeta riješeno je 0,8%. Tog časa Vlada je trebala dati ostavku i sve političke stranke ukinuti same sebe jer država u kojoj je efikasnost postupanja u pravosuđu 0,8% ne valja. Ne valja zato jer oni koji vode tu državu nemaju političku volju da pravosuđe bude efikasno i da radi. Nedavno sam kolegi Visokog trgovačkog suda uputio urgenciju u jednoj izvršnoj stvari. Zašto izvršnoj? Jer je već starija od 18 godina i vodi se po pravilima onog zakona. Kažem: "Poštovani gospodine Predsjedniče, ovaj predmet stekao je već punoljetnost, budite dobri pa dajte da se to riješi." Naravno, nije se riješilo. Da se dobije jedna najobičnija potvrda o pravomoćnosti o jednom predmetu smo vodili točnu evidenciju. Moji suradnici su 18 puta morali ići na Općinski sud kod jedne sutkinje. Uvijek je bio neki razlog, sad ovo, sad ono i tako 18 puta se moralo ići da bi se dobilo potvrdu o pravomoćnosti. Neobično je lijepo, neobično je pošteno ovo što mi činimo i što pokušavamo činiti, ali smo nemoćni u svemu tome jer nismo mi ti koji odlučuju, odlučuje politika, a političke volje da se tu dovede reda – nema. Nedavno sam bio na jednom kongresu u Amsterdamu gdje sam sreo jednog kolegu iz jedne mlade afričke zemlje pa ga pitam kako kod njih izgleda to zakonodavstvo. Kaže: "Mi se trudimo da napravimo te zakone". Ponudim se: "Pa mogu vam ponuditi pravu bibliju o tome i pokažem mu ZPP profesora Dike". On pita: "Jeli to kod vas funkcionira?" Što reći? Knjiga je izvrsna, ali slabo to sve funkcionira – od dostave, od nas odvjetnika, sva moguća sredstva rabimo da ne postupamo po ZPP-u, pa do sudaca koji se ne snalaze itd. Nemojte se ljutiti na ovom komentaru, ali moj kolega koji je već u mirovini onako lijepi govor održao, morao sam vam ipak reći kako zapravo stvari stoje. Hvala lijepo.

J. Barbić: Kolega Zadravec, zahvaljujem vam na tome što ste dobro rekli da pravosuđe nije izdvojeno iz okruženja i kakvo je okruženje u kome djeluje. Prema tome svi spomenuti činitelji koji djeluju sa strane itekako su važni. Bez zahvata u njihovim stvarima ne mogu naprijed.

Veda Morović Šturlan, Hrvatski fond za privatizaciju:

Nisam odvjetnik i htjela bih postaviti pitanje u vezi ažurnosti sudstva. Predsjednik je spomenuo da postoje preferiranja pojedinih odvjetnika i sudaca. Zanima me postoje li nekakvi rokovi kojima bi pojedini sudac mogao vezano za neki predmet sazvati ročište ili napraviti nekakvu pravnu raspravu ili nešto u smislu korektiva.

B. Hrvatin: Predlažem da ovdje ne zamaramo, budući je druga tema. Uputite mi određenu predstavku budući se radi o određenom predmetu. Postoje instrumenti, u nekim zakonima postoje određeni rokovi, postoji i zaštita za suđenje u razumnom roku. Definitivno imate pravo, ali o neovisno propisanim rokovima trebamo biti što ažurniji i učinkovitiji. Vjerujte da radimo sve i pored ovako pesimističkih pogleda. Mogu Vam ponuditi još jedan pesimističniji. Imamo ne samo punoljetnih predmeta nego i po strožem engleskom kriteriju od 21 godinu. Nažalost imamo i takvih, ali činimo sve da to uredimo i vjerujem da ćemo to uspjati. Dozvolite mi da sanjam u odnosu na kolegu Zdravca. Jasno da stanje nije svugdje dobro, vjerojatno ni u Vašem predmetu, ali mi ćemo pokušati nešto. Meni preostaje samo da radim i da se borim za to i vjerujem da to možemo napraviti.

Silvana Smodlaka, odvjetnica iz Ivanić Grada:

Dio odvjetničke odgovornosti je da ovakve tribine iskoriste za prezentiranje onoga stvarnoga stanja javnosti pri čemu se radi o javnosti koja čini barem 90% slučajeva pred pravosudnim tijelima, a ne o slučajevima kao što je Glavaš nego onim običnim, normalnim, svakodnevnim ljudima. U sudu, barem kako se meni predočava s mojim strankama i onih koje ja poznajem da sudstvo nije korumpirano tako kako se piše. Nije to dominantna osobina suda međutim smatraju da sud nedovoljno brine o njihovim stvarima, da sud nema želje i žara da problem maloga, običnoga čovjeka riješi. Naprosto je okupiran sam sobom i pritom da što prije s nižestupanjskog suda napreduje na višestupanjski pa čak i do Vrhovnog suda. To je ono što ljudi doživljavaju, dakle, da ne postoji stvarna želja ni profesionalna ni ljudska da se njihov problem riješi. Ne dijelim ovaj pesimizam kolege Zdravca unatoč pristojnom stažu, sada već dugo u advokaturi. Smatram da se zaista može riješiti stanje na zadovoljstvo građana i da su ove tribine prilika da svatko od nas ponudi nešto što misli da bi bilo korisno pa da malim koracima dođemo do većeg uspjeha i cilja. Ne možemo zanemariti da je gruntovnica zaista reformirana i da je užitak sjesti na internet i očitati stanje i u svakoj sekundi uvjeriti se kakvo je stanje u zemljišnjim knjigama. To je veliki uspjeh pravosudne reforme. Ono što bih predložila i mislim da ove tribine trebaju tome služiti i nadovezujem se na gospodina predsjednika Visokog trgovačkog suda stranka je naš najveći cilj i naša najveća odgovornost. Rješenja su sljedeća. Jedno je osnivanje hitnog

suda. Radilo bi se o sudu koji bi funkcionirao 24 sata na dan za najkritičnije predmete tipa smetanja posjeda, obiteljskog nasilja i sličnog nasilja. Tehnički to ne bi trebao biti problem, a bilo bi nešto s čime bi građani zaista bili zadovoljni, a ne da vrlo dugo čekaju posjedovne zaštite ili slične zaštite u obiteljskim predmetima koji su specifične i hitne prirode. Nadalje, radi se o mogućnosti da mi kao odvjetnici ukažemo sudu i to u nekakvoj hijerarhiji predsjedniku odjela, pa predsjedniku suda, pa predsjedniku višeg suda na nezakonito postupanje suca koji vodi predmet. Npr. ukoliko odvjetnik uputi zamolbu predsjedniku odjela ili predsjedniku suda da provjeri postupanje uredujućeg suca najčešći odgovor koji dobivate je da izvješće suca odgovara stanju spisa. To nije bio odvjetnički zahtjev. Odvjetnički zahtjev je bio da se utvrdi da li odgovara stanju zakona i da li se zakonito postupa pritom ne ulazeći u pravo suca da on sudi po svom znanju i da primjenjuje pravo materijalno kako smatra da je pravedno, ali za postupovne primjedbe nikada nismo dobili valjani odgovor. Moj prijedlog je da predsjednici odjela, predsjednici sudova konkretno razmotre primjedbe odvjetnika, a ne da ovako paušalno odgovaraju. To su moja dva prijedloga s time da bih htjela odgovoriti i profesoru Miličiću o odvjetnicima koji se javljaju na televiziji. Treba procijeniti i ocijeniti i njihovu hrabrost. Ovo nisu vremena u kojima je ugodno biti na meti građana kada direktno postavljaju pitanje, kada direktno vrijeđaju u eter i kada kraj ovakve percepcije javnosti o stanju u pravosuđu i u odvjetništvu. Pratila sam istupe kolega odvjetnika i mislim da su bili odmjereni, da nisu ponižavali kolege suce, niti advokaturu i moram priznati da čestitam i na hrabrosti i nekim njihovim istupima, a naročito u istupima afere Marinović.

- J. Barbić:** Mislim da je vrijeme da Tribinu pomalo privodimo kraju. Molim uvodničare da zaključno nešto kažu.
- B. Hrvatinić:** Ovo je jedan od niza budućih sastanaka s raspravom u kojem ćemo dodirivati dio po dio teme sa sve konkretnijim i konkretnijim prijedlozima i što konkretnijom suradnjom. Mislim da od toga može svakako biti samo koristi. Znam da rezultati toga i tu se slažem s kolegom Zadravcem neće biti ni sutra ni prekosutra, ali barem ćemo moći reći učinili smo sve što je u našoj moći, ponudili rješenja, pokušali rješenja realizirati pa vidjet ćemo koliko ćemo uspjeti. Hvala.
- L. Andreis:** Želim se na kraju pridružiti riječima našeg predsjednika Vrhovnog suda gospodina Hrvatima i protivno onome što je moj dragi kolega i prijatelj Zdravec rekao. Pozivam sve da svi zajedno sanjamo i radimo na boljem pravosuđu u Hrvatskoj. Hvala.
- J. Barbić:** Kolegice i kolege, dozvolite da zaključimo današnju raspravu. Ono što mi je neobično drago je činjenica da su tribinu inicirali upravo naši uvodničari. To smatram izuzetno pozitivnim, a i njihov pristup, pa i pristup kolega sudaca i odvjetnika koji su se svi redom složili oko jedne stvari. Svi

moramo zajednički raditi na istoj stvari i to je dobro. Zato će ova tribina biti i dalje otvorena za ovakve teme. Kad god smatrate za potrebnim javite se, sa zadovoljstvom ćemo prihvatiti svaku vašu sugestiju. Pratit ćemo pravosuđe koliko god treba i kada god se nešto pojavi možemo razgovarati. Sada na kraju da sumiram što proizlazi iz svega ovoga.

B. Hrvatinić: Samo radi povijesne istine. U inicijativi su sudjelovali kolega Črnko i kolega Šimac koji su s tom idejom došli k meni i predsjedniku Komore. Toliko za potpunu informaciju.

L. Andreis: Još bih dodao i kolega Ivica Kujundžić, predsjednik Upravnog suda.

J. Barbić: Odlično. Kažem vam ova vam je tribina stalno otvorena. Kad god smatrate da želite raspraviti nešto važno, slobodno to recite. Tribine se održavaju devet puta godišnje od 1993. na ovamo svakog mjeseca u godini osim tri ljetna mjeseca. Prema tome imate mogućnost ovdje razgovarati što je vrlo važno. Ovi bilteni, a na kraju svake godine i Godišnjak šalju se između ostaloga na 40 adresa u zemlji - od predsjednika Republike na niže. Prema tome nitko ne može reći da javno ne objavljujemo ono što se ovdje raspravlja.

Na kraju želim vrlo kratko nešto reći. Ono što proizlazi iz današnje rasprave je vrlo očito. Problem nije crno-bijeli, a rješenje nije ni crno ni bijelo. Pravosuđe je u stanju koje nam je dobro poznato i u okruženju koje dobro znamo. I svi mi imamo u tome udjela i možemo pomoći da se stanje popravi. Nemojte misliti da tu ne spadaju i profesori koje je s pravom prvo apostrofirao kolega Črnko, a nakon njega i kolega Šimac. Zato ću prvo govoriti o nama koji radimo na fakultetima.

Bolonjski proces u koji smo ušli zahtijeva da na jednog nastavnika dođe 25 studenata, a na Pravnom fakultetu u Zagrebu ih je 90. Kako ćete sada u tim uvjetima pokloniti maksimalnu pažnju studentima da stvorite zaista dobar pravnički kadar kojeg trebamo. Činimo što možemo, idemo u reformu. Imali smo veliku raspravu o reformi pravnog studija. O tome će HAZU objaviti knjigu i nadam se da na tom području može biti promjena. Međutim, moramo se čuvati jedne zablude. Iluzija je da ćemo stvoriti diplomiranog pravnika koji će odmah po završetku studija biti dobar praktičar. Moram vam nešto reći da se nasmije. Dobio sam prijedlog od nekih "stručnjaka" da se na Okruglom stolu u Akademiji izloži nova metoda studiranja primjenom koje će netko netom što završi studij moći odmah polagati pravosudni ispit, sam pisati složene trgovačke ugovore, uz nečiju pomoć pisati zakone i sam voditi sudske postupke. Smiješno, ali eto ima i takvih utopističkih ideja. Naravno da se takve ideje ne mogu nigdje ozbiljno elaborirati a još manje u Akademiji. Moramo stvoriti diplomiranog pravnika koji ima solidno teoretsko znanje da se kada dođe u struku tamo može lako snalaziti. Treba ga upoznati s praksom, ali da osjeti kako to izgleda a ne da

se odmah po završetku studija u njoj može suvereno kretati. No, mora dobiti podlogu za ono s čime će se sresti nakon diplomiranja. To je podloga i na tome ćemo vrlo ozbiljno raditi, ja doduše više ne jer odlazim u mirovinu, ali moji nasljednici će na tome vrlo ozbiljno raditi.

Što se meni pokazuje kao ozbiljan problem? Kolega Črnko je dobro rekao da je veliki problem zakonodavstvo. Na ovim sam tribinama već govorio o tome kako se donose zakoni i kod ljudi je to izazivalo podsmijeh. Ne bih to ponavljao ali bih ponovio samo rečenicu koju je izrekao Bismarck i koja to najkraće i najjasnije ocrtava. Između zakona i kobasice nema razlike, bolje da ne znate kako se prave. I to je istina. Pročitajte u jednom od ranije objavljenih godišnjaka moje izlaganje pa ćete vidjeti gdje se kod nas temeljito griješi. Ne može ni pravosuđe dobro djelovati ako taj dio pravnog sustava nije dobar. To otežava snalaženje i posao kojeg treba obaviti u pravosuđu.

Valja spomenuti i dodatni moment za kojeg smatram da je sada izuzetno važan, ne samo za suce nego i za odvjetnike, za nas profesore, za sve. To je pitanje znanja. Sada temeljito reformiramo pravni sustav do te mjere da onaj tko se ne bude uključio u stjecanje znanja neće moći obavljati pravnički posao. Što se događa kad nemate dovoljno znanja? Onda ste nesigurni, kad ste nesigurni javlja se strah, kad se javlja strah bježite od svega što je novo, tada se zatvarate i ne prihvaćate novine. U pravosuđu tada postupak dugo traje, ide naopakim putem, raspravlja se o stvarima koje uopće nisu bitne i tako nastaje onih 18 ili 21 godina o kojima je malo prije bilo riječi i čitav se sustav zaglavljuje pa ne može dalje funkcionirati. Ja gledam na pravo i njegovo stvaranje tako da ga čine tri sastavnice: propisi (legislativa), sudska praksa (judikatura), što će reći djelovanje sudova i pravna književnost (literatura). To troje ide zajedno i ako bilo koja od te tri sastavnice ne funkcionira, nemojte očekivati dobar pravni poredak što znači da ni pravosuđe ne može djelovati kako treba. Dijelom svojom krivnjom, dijelom tuđom, dijelom krivnjom sviju nas. To je to okruženje u kojem se nalazimo.

Zato moramo svi raditi na tome da se stanje popravi. Ovo što činimo na tribini je zapravo iznošenje mišljenja, mogućnost da zajednički ispitamo svoja mišljenja, a meni je drago da se sve svelo na jedno – moramo surađivati da bismo došli do toga da imamo razumnu i prihvatljivu razinu vladavine prava. To nam je glavni cilj kojeg želimo postići. Upozoravam vas na to da dolazi zakonodavni stampedo, onih gotovo 100.000 stranica europske pravne stečevine koja će ući u naš pravni sustav. To će se dogoditi u naredne dvije, tri godine. Za to su potrebni dodatni naponi koje će trebati uložiti. Pozdravljam napore Pravosudne akademije jer se njome želi pomoći svima koji rade u pravosuđu. Odvjetnici će vjerojatno preko svoje komore uložiti slične napore na svom području. No, ima velika

skupina pravnika koja je niti tamo niti ovamo, to su oni u gospodarstvu, a čine od prilike jednu trećinu svih pravnika u zemlji. Pokrenuo sam akciju da se za njih isto nešto napravi.

Moramo početi raditi, nema nam druge. Jedino tako doći ćemo do toga da pravosuđe funkcionira, ali ako pravosuđe ne funkcionira na zadovoljavajućoj razini ne funkcionira ni pravni sustav. Možete imati najbolje zakone, možete imati što god hoćete, ali ako ih se dobro ne primjenjuje, nema ni dobrih rezultata. Zato smo se danas sastali i drago mi je da smo o tome razgovarali. Sve što je rečeno bit će s vaše strane autorizirano i objavljeno u narednom broju biltena Tribine.

Zahvaljujem našim uvodničarima i molim vas da ih pozdravimo pljeskom, da im zahvalimo na tome što su potakli tako živu raspravu koja nije otišla u zrak i koja bi mogla imati učinka. Hvala vam lijepa i doviđenja na tribini idućeg mjeseca.